

Hatidža FETAHAGIĆ

JU Arhiv Tuzlanskog kantona Tuzla

hatidza.arhiv@gmail.com

UDK/UDC: 930.25:94:28-74(497.6 Tuzla)"1894/1946" (04)

ŠERIJATSKI SUD U TUZLI (1894-1946) - analitički inventar, JU Arhiv Tuzlanskog kantona, Tuzla 2023, 574 str.

U izdanju JU Arhiv Tuzlanskog kantona krajem 2023. godine štampana je nova publikacija, *Šerijatski sud u Tuzli (1894-1946) - analitički inventar*.

Arhivi kao baštinske ustanove koje pohranjuju arhivsku građu u svoje spremišne prostore, vrše i poslove odabira i obrade iste pripremajući je tako za korištenje arhivistima i istraživačima, stručnim i naučnim radnicima, ali i istraživačima amaterima. Nakon arhivističke obrade izrađuje se naučno-obavještajno sredstvo sredstvo (analitički i sumarni inventari, vodiči, regesta, katalog i dr) s ciljem da se olakša i pojednostavi korištenje arhivskih fondova i zbirki.

Šerijatski sudovi su imali nadležnost i rješavali pitanja stanovništva islamske vjeroispovijesti, kao što su ženidbeno/bračno pravo, prava i dužnosti između roditelja i djece, ostavštine i dijeljenje ostavštine, postavljanje staratelja maloljetnim i stavljanje punoljetnih lica pod starateljstvo kao i ukidanje starateljstva i proglašavanje maloljetnih lica punoljetnim, proglašavanje lica umrlim, te ovjeravanje potpisa.

Arhivski fond Šerijatskog suda u Tuzli je veoma važan, jer svjedoči o sudstvu s kraja 19. i prve polovine 20. stoljeća na tuzlanskom području za stanovništvo islamske vjeroispovijesti. Isti je proglašen 2009. godine nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine. Vremenski raspon arhivske građe je od 1894. do 1946. godine, kada su šerijatski sudovi u Bosni i

Hercegovini ugašeni. U navedenom periodu sud je u zavisnosti od administrativnog ustroja nosio nazive Kotarski šerijatski sud i Sreski šerijatski sud. Ukupno radi se o 36 kutija arhivske građe razvrstane po vrsti sudskog predmeta i godinama nastanka. Arhivističku obradu fonda je uradio arhivista Esaf Lević. Uzimajući u obzir naprijed navedeno, Redakcijski odbor Arhiva Tuzlanskog kantona za publikovanje Inventara uložio je značajan napor na pripremi za objavljivanje analitičkog inventara pod nazivom *Šerijatski sud u Tuzli 1894-1946. godina – analitički inventar*.

Sadržajno inventar se sastoji od predgovora, opisa fonda Kotarski šerijatski sud, inventara Kotarski šerijatski sud, priloga iz fonda Kotarski šerijatski sud, opisa fonda Sreski šerijatski sud Tuzla, inventara Sreski šerijatski sud Tuzla, priloga iz fonda Sreski šerijatski sud Tuzla, registra ličnih imena, registra geografskih pojmova i recenzija. Opis fonda je urađen u skladu sa standardima arhivske struke, a sadrži identifikaciju fonda, kontekst (naziv stvaraoca, historijat stvaraoca, historijat fonda, način preuzimanja), sadržaj i ustroj, uslovi i dostupnost korištenja, napomene korisnicima i popis manje poznatih riječi.

Opis arhivskih fondova, koji je sastavni dio Inventara, je definisao obrađivač, a iste je uobličio i dopunio Redakcijski odbor. Iz opisa arhivskih fondova, koji uključuje i historijske bilješke koje se odnose na stvaraoce arhivske građe, odnosno Kotarski šerijatski sud i Sreski šerijatski sud u Tuzli, korisnici mogu brzo i jednostavno doći do značajnih podataka vezanih za ustroj i osnivanje šerijatskih sudova, njihovu nadležnost, dostupnost arhivske građe, jezik, pismo i ostale relevantne informacije.

Inventari Kotarskog i Sreskog šerijatskog suda je suštinski dio publikacije. Arhivska građa je sređena po principu provenijencije, te je tako i složena u arhivskim jedinicama. U procesu i sistemu sređivanja fonda poštivana su određena pravila, tako da su izvorni brojevi suda koji su navedeni u popisu, istovjetni brojevima spisa u arhivskoj građi. Zbog specifičnosti djelovanja šerijatskih sudova, sudski spisi su stručno, arhivistički obrađeni i sređeni tematski i hronološki u skladu sa standardima i arhivističkom metodologijom. Arhivska građa je razvrstana i označena po vrsti sudskog predmeta: sudska rješenja (R), spisi o bračnim odnosima (P), smrtovnice/ostavinski spisi (Os, O), te razni spisi. U okviru utvrđenih serija predmeti su popisani tabelarno po godini nastanka, broju spisa, imenu i prezimenu stranaka u postupku. Spis sadrži i detaljnije podatke o osobi na koju se odnosi, kao što su ime roditelja, djevojačko prezime, mjesto stanovanja, ime supružnika i druge korisne informacije koje se nalaze u predmetu i pomažu u identifikaciji lica.

Osim samog popisa arhivske građe Inventar je obogaćen određenim brojem arhivskih dokumenata, koji su u formi priloga publikovani u inventaru, što dodatno obogaćuje inventar i čini arhivalije dostupnije čitatelju.

Priređivački odbor je dodatno olakšao korištenje inventara izradom registra ličnih imena i registra geografskih pojmova. Na ovaj način je jednostavno i brzo provjeriti sadrže li sudovi predmete za određene osobe ili

mjesta. Registar ličnih imena je urađen abecedno po prezimenu osoba i sadrži više od 7.340 imena, od kojih neki imaju više od jednog predmeta. Registar geografskih pojmova je također urađen abecedno i sadrži 295 naseljenih mjesta, od kojih se većina pominje više puta u inventaru. Oba registra će biti velika pomoć istraživačima koji traže podatke za pisanje monografija određenog geografskog prostora ili vrše genealoška istraživanja i izrađuju porodična stabla.

Arhivska građa Šerijatskog suda u Tuzli nudi bogatstvo informacija o društvenim i privrednim procesima koji su se odvijali na području tuzlanske oblasti od 1894. do 1946. godine. Mnoštvo činjenica je moguće pronaći o sudskim praksama, ljudskim pravima i slobodama, procesima i događajima. Arhivski fond je pogodan za razne vrste istraživanja i analiza sa aspekta prava, historije, sociologije, psihologije, genealogije itd.

Sudski spisi sadrže dokumente u kojima se mogu pronaći informacije o čuvenim tuzlanskim porodicama, ali i advokatima koji su zastupali stranke na sudu, te privrednicima koji su potraživali dugovanja u predmetima ostavina preminulih. Tako su zanimljivi predmeti na ime Bakir-bega Tuzlića, Šefkije-ef. Gluhića, Osman-bega Džinde, Adem-ef. Bise i drugih. Osim predmeta kojima se rješavaju lična i porodična prava i slobode arhivski fond sadrži i obavještanja, izvještaje i informacije sa drugim sudovima, sreskim načelstvom, gradskim vlastima, imamatima raznih općina, privrednim društvima, bankama itd.

Izdavač Inventara je JU Arhiv Tuzlanskog kantona Tuzla. Priređivački/redakcijski odbor čine: mr. sc. Omer Zulić, mr. Jasmin Jajčević, mr. Adnan Tinjić, Selma Isić i Hatidža Fetahagić, a urednik je mr. Jasmin Jajčević. Lekturu i korekturu su uradile Hatidža Fetahagić i Selma Isić. Registre ličnih imena i geografskih pojmova su uradili mr. Jasmin Jajčević i Selma Isić. Dizajn korica i tehničku pripremu za štampu je uradio Adnan Tinjić.

Recenzije za inventar su napisali prof. dr. Izet Šabotić i prof. dr. Sead Selimović, redovni profesori sa Filozofskog fakulteta u Tuzli. U recenzijama su naglasili značaj samog arhivskog fonda, stručni način obrade i prezentovanja, ali i značaj inventara kao obavještajnog pomagala arhivistima i stručnoj i naučnoj zajednici i svima drugima koje ovakvi dokumenti interesuju.

Također je važno naglasiti da je *Šerijatski sud u Tuzli (1894-1946) - analitički inventar*, štampan sredstvima Federalnog ministarstva kulture i sporta.